Kulturmöten med barn och deras familjer
Vad är rätt och vad är fel?

Anita Berlin, docent, lektor, Karolinska Institutet

Föreläsningens upplägg

- Kultur, grupp- respektive individorienterad
- Synen på hälsa- och sjukdom samt sjukrollen präglas av kultur
- Synen på barnet präglas av kultur
- Mina erfarenhet från somaliska BVC
- Min forskning

Sverige ett mångkulturellt land

- Global migration
- Etnisk mångfald
- Utlandsfödda personer utgör ca 19 % (ca 2 miljoner) av Sveriges totala befolkning (SCB december 2019)

Det kulturella

- Det vi lär oss tidigt och tar för givet
- Den grund vi står på, våra antaganden om hur livet är och skall levas
- Hur vi ser på ”jaget” och vår relation till andra
- Det som överförs från generation till generation

Två huvudkulturer i världen

Relationskultur - gruppcentrerad

Jag en del av gruppen, jag identifieras i relation till familjen/gruppen

Individens egna önskemål kan få stå tillbaka för gruppens bästa.

Relationer inom gruppen/familjen vägleder, styr och reglerar

Barn förväntas ta hand om sina föräldrar

Prestationskultur - individcentrerad

Individen identifierar sig utifrån sitt ”jag”

Självständig - Oberoende

Samhällets lagar och förordningar reglerar relationen mellan människor

Institutionen vårdar våra barn och föräldrar

Gruppen som styr och reglerar

- Patriark och överhuvudet – äldsta sonen i en familj
- Vem som skall gifta sig med vem?
- Vad man skall studera och vart?
- Vem i familjen som skall migrera och vart?
- Hur barn skall uppfostras

Heder som norm

- Föreställningen om ogifta flickors renhet och oskuld
- Gifta kvinnors kyskhet/avhållsamhet
- En kvinnas skam upprätthåller familjens heder – skamlösheten bestraffas
- Innebär en UTSATTHET för kvinnan
- Bröderna utöver kontroll över systrar, och kvinnliga kusiner.
- Maken kan delegera till äldsta sonen att ha kontroll över modern

Källa: Devin Rexvid forskare Umeå Universitet.

Lyssna på: Fråga vad du vill i P3 - ”Jag tillhörde en hederskultur” (25 juli 2019).

Tre kulturella "spänningsfält"

- Mat - vad, när, hur ofta
- Synen på hälsa och sjukdom – varför, vad, hur
- Synen på barn, barnuppfostran – vad, när och hur vi gör det

Synen på hälsa och sjukdom

Hur vill jag ha det när jag är sjuk?

”When one is sick one wants to have lot of people around”

”När jag är sjuk vill jag vara ensam”

Hur förklarar och behandlar vi sjukdom?

Egenvårdssektor

Finns i alla kulturer

Släkt, vänner, grannar med erfarenhet konsulteras

Huskurer/egenvård föreslås och används

Traditionell medicinsk sektor

Schamaner, medicinmän, kinesisk medicin, Indiska ayurveda

Professionell/biomedicinsk sektor

Vetenskaplig biomedicin

Hellman, C. (2007) Culture, Health and Illness

Vanliga frågor om kulturmöten i vården

- Kan man inte göra en manual för olika kulturer och nationaliteter?
- Varför gör dom inte som vi säger?
- Respekteras kvinnlig vårdpersonal?
- Hur långt skall vi ”sträcka” oss? Var går gränsen?

Synen på barn

Somaliska BVC i Rinkeby – resultat av utvecklingsscreening

- 6 mån: vända från rygg till mage – 17% av somaliska barn kunde inte; ca 4% av svenska barn kan inte
- 10 mån: vinka adjö – de flesta somaliska barn kunde inte; majoriteten av svenska barn kan
- 18 mån: peka ut kroppsdelar - mer än hälften av somaliska barn kunde inte; ca 4% av svenska barn kan inte

Den utvidgade familjen som norm

En somalisk man säger:

”Men för oss, kulturellt, att exakt säga skillnaden mellan biologiska föräldrar och föräldrar, det är lite galet för oss. En vuxen släkting är förälder för barnet. Det finns i historien inte en familj som uppfostrar bara sina egna barn, i vårt land finns inte det”.

Källa: Sara Jonsdotter, antropolog, forskare. ”Släktträdet är långt: somaliska familjer och de nationella regelverken” 2007.

Bland somalier….

- Barn ses som ”mobila”
- ”Den som har bäst förutsättningar för att ta hand om ett barn i en viss situation bedöms som den mest lämpade föräldern, åtminstone för en tid.”

Källa: Sara Jonsdotter, antropolog, forskare. ”Släktträdet är långt: somaliska familjer och de nationella regelverken” 2007.

Utmaningar i Sverige för många somalier

- Att staten har så mycket makt över ens barn. En somalisk kvinna säger:

- *”Hur står ni ut med det?”*

Källa: Sara Jonsdotter, antropolog, forskare. ”Släktträdet är långt: somaliska familjer och de nationella regelverken” 2007.

Kulturell kompetens inom barnhälsovården – interaktionen mellan sjuksköterskan, föräldrar av utländsk härkomst och deras barn

Anita Berlin

Huvudhandledare: Med. Dr. Lena Törnkvist
Bihandledare: Docent Ingrid Hylander
Professor Gunnar Nilsson

Centrum för Allmänmedicin (CeFAM)
Institutionen för Neurobiologi, Vårdvetenskap och Samhälle (NVS)

Karolinska Institutet

Fyra delstudier

- Är kulturmötet ett problem?
- Vad är huvudproblemet?
- Vad tycker föräldrarna?
- Skräddarsydd utbildning i kulturell kompetens som utvärderas

Var kulturmötet ett problem?

Resultat av första studien

- 54% kände sig inte nöjda med det arbete de utförde
- 23% saknade stöd och hjälp
- 51% saknade tillgängliga skriftliga riktlinjer

Vad var sjuksköterskornas huvudproblem?

Citat

Finns det en risk för att barnet kan bli skadat?..... Den här osäkerheten skapar så mycket oro…….

Vad är rätt och vad är fel? Vad kan vi acceptera eller inte? Varför?

- Läs förhållanden och situationer

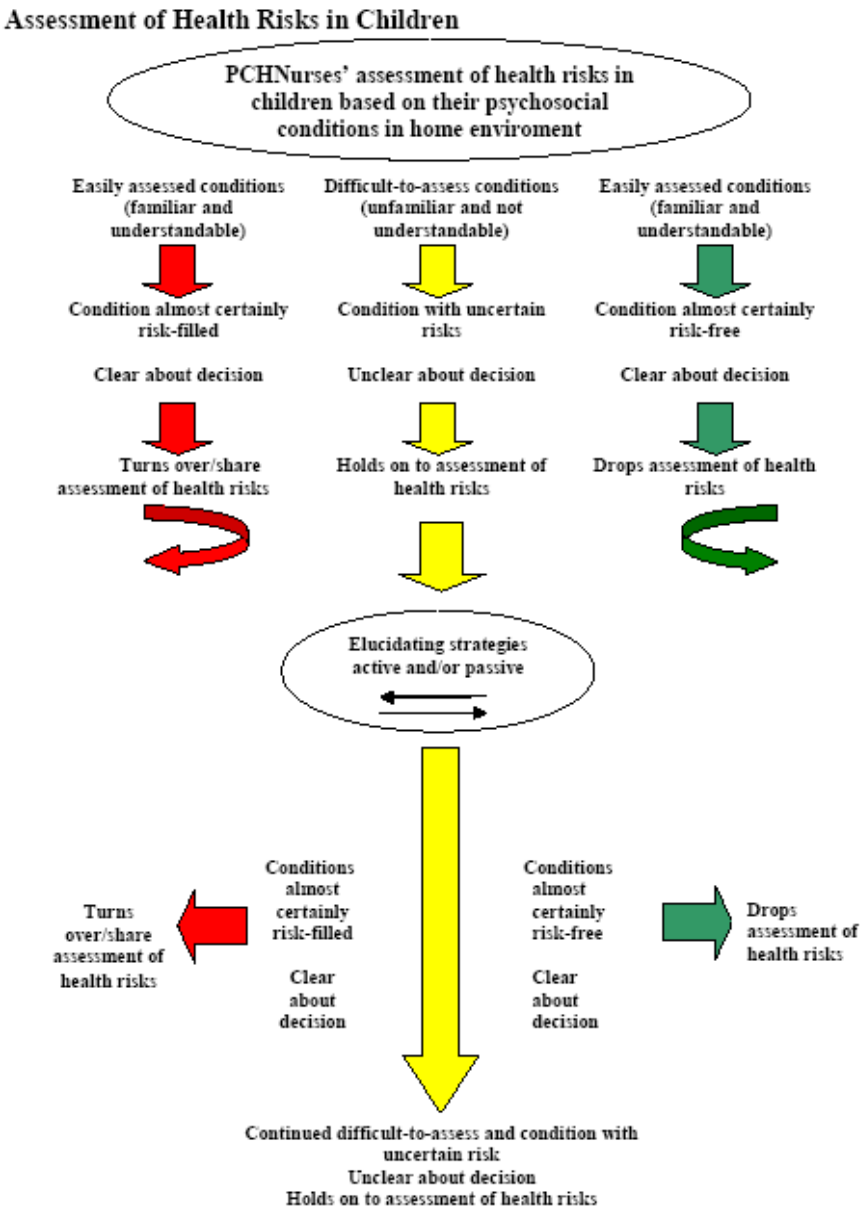

Figure 1. Interaction with children and parents of foreign origin – the PCHNurses' assessment of health risks in children based on psychosocial conditions in the child's home environment.

Citat

Jag vet ju egentligen inte vad jag missar eftersom jag inte förstår……

För mig är det svårt att förstå….. Man kan inte riktigt leva sig in i hur familjerna lever…..

Anita Berlin
2019

Resultat av tredje studien

intervjuer med utlandsfödda föräldrar

Huvud problem:

känsla av ***utsatthet*** och en ***oro för att bli missbedömd*** som förälder på grund av sin härkomst.

Denna känsla skapade en ***vaksamhet*** hos föräldrarna som gjorde att de genom att titta på BVCssk kroppsspråk försökte avläsa om det var möjligt att ***etablera ett samförstånd***.

Kan någonting göras?

- JA! - enligt internationella studier
- Utbildning i kulturell kompetens
- Skräddarsydd utbildning - baserat på resultatet av behov och erfarenheter hos såväl sjuksköterskan på BVC och föräldrar

Hjärngympa!

Kulturell Kompetens enligt Camphina Bacotes modell

- En pågående process – man blir aldrig fullärd!
- Kulturell medvetenhet – insikt/kunskap om mig själv
- Kulturell kunskap – insikt och förståelse av den andre
- Kulturella möten – att verkligen våga mötas/diskutera skillnader och likheter
- Kulturell färdighet – att utifrån insikt och förståelse utforma sitt arbete på bästa sätt, diskutera, förhandla
- Ett personligt beslut om att gå in i denna process

Sammanfattning

- Vem är jag?
- Öppenhet, nyfikenhet på den andra
- Fråga och förklara i dialog
- Mod och ärlighet
- Var rak och tydlig!
- ”Förhandla”
- Kan vi nå en samsyn?
- ”Polkagrisrandig” i själ och hjärta

Tack för att ni lyssnat!

Hör gärna av er:

anita.berlin@ki.se